

Resultats en comprensió lectora de deu anys de «Llegim en parella»

David Duran Gisbert, Marta Flores Coll, Jesús Ribosa Martínez

En aquest article s'hi presenten evidències de millora en comprensió lectora, amb l'ànim de posar al servei de la comunitat educativa la recerca desenvolupada després de 10 anys de pràctiques de tutoria entre iguals en aules de primària d'escoles catalanes que han desenvolupat el programa «Llegim en parella», tutoria entre iguals per al desenvolupament de la comprensió lectora.¹

PARAULES CLAU

- comprensió lectora
- tutoria entre iguals
- aprenentatge entre iguals
- lectura
- educació bàsica
- interacció
- estratègies de comprensió lectora
- lectura en veu alta

Tutora i tutorat llegint

CONTEXTUALITZACIÓ

I DESCRIPCIÓ DEL PROGRAMA

«LLEGIM EN PARELLA»

«Llegim en parella» és un programa educatiu dissenyat pel GRAI (Grup de Recerca sobre Aprenentatge entre Iguals, UAB) que té com a objectiu principal millorar la competència lectora, específicament la comprensió lectora (Duran et al., 2018). Es basa en la tutoria entre iguals: parelles d'alumnes amb una relació asimètrica a partir del rol assignat (tutor o tutorat), que comparteixen

«Llegim en parella» es basa en la tutoria entre parelles d'alumnes amb una relació asimètrica a partir del rol assignat de tutor o tutorat, que, a través d'una interacció estructurada pel professorat, comparteixen un objectiu comú: desenvolupar la comprensió lectora

un objectiu comú i conegut –en aquest cas, desenvolupar la comprensió lectora– a través d'una interacció estructurada pel professorat (Duran i Vidal, 2004).

deració), per tal d'ajudar el tutorat a identificar errors i a autocorregir-ne.

- I un tercer moment, després de llegir, en què es treballa la comprensió a partir de preguntes sobre el text.

Els fulls d'activitats, que inclouen textos i tasques diverses, guien el desenvolupament de les sessions i afavoreixen la cooperació dels membres de la parella.

RESULTATS DE DEU ANYS DE «LLEGIM EN PARELLA»

A continuació presentem dades sobre comprensió lectora de 8.128 alumnes de primària de 58 escoles, que van desenvolupar el programa entre 2012 i 2022, amb la distribució per nivells que indica el quadre 1.

L'alumnat millora la comprensió lectora en participar al programa «Llegim en parella»?

Per conèixer els canvis que es produeixen en la comprensió lectora, l'alumnat va passar les proves ACL (Català et al., 1996, 2004), en format pretest i posttest, per tal de comparar-ne les dues mitjanes.

Imatge 1. Estructura d'una sessió de «Llegim en parella»

El tutorat aprèn gràcies a l'ajuda personalitzada que li ofereix el company tutor, i aquest aprèn ensenyant (Duran, 2017). La tutoria entre iguals pot ser fixa o recíproca, d'una mateixa edat o d'edats diferents. El programa, dissenyat el 2006 i portat a la pràctica amb el suport del Departament d'Educació en 110 centres catalans organitzats en xarxes, es desenvolupa durant dotze setmanes, generalment al segon trimestre, a raó de dues sessions setmanals d'uns 30 minuts.

El marc d'interacció de les sessions es configura en tres moments diferenciats (imatge 1):

- Un primer moment, abans de llegir, amb la realització d'activitats prèvies imprescindibles per adquirir-ne una bona comprensió.
- Un segon moment de lectura en parella en veu alta, amb la lectura del tutor com a model, la lectura conjunta i la lectura per part del tutorat, durant la qual el tutor empra la tècnica PPP (pausa, pista i pon-

Quadre 1. Dades de comprensió lectora des de 2012 fins a 2022

Els resultats indiquen que es produeixen millores estadísticament significatives entre el pretest i el posttest en tots els nivells analitzats (de primer a sisè), per a tots els rols (tutors i tutorats) i per a totes les modalitats de tutoria (fixes i recíproques). A més, la mida de l'efecte global (0,826) és gran, fet que ens indica que, malgrat que no es disposi de grup de comparació, la posada en pràctica de «Llegim en parella» pot haver exercit un impacte alt en els resultats obtinguts (quadre 2).

I què és el que explica la millora en comprensió lectora?

Per poder explicar la millora s'ha analitzat la interacció dels enregistraments d'una mostra representativa de 60 sessions de 20 parelles de 4 centres, a partir d'un sistema de categories ad hoc, prenent la proposta de Chi i Menekse (2015). El sistema es basa a identificar les actuacions que segueixen un patró d'interacció coconstructiu, en què tutor i tutorat interactuen en els diferents moments de la sessió de «Llegim en parella», amb l'objectiu de poder practicar les estratègies de

Nivell	Tipus tutoria	Rol	N	Posttest	Pretest	W	p	Mida de l'efecte
1r	Same age	Tutor	97	83.333	62.500	4113.000	< .001	.923
		Tutorado	99	58.333	33.333	4386.500	< .001	.924
	Reciprocal		0	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
	Cross-age	Tutor	0	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
		Tutorado	161	62.500	37.500	12345.000	< .001	.966
2n	Same-age	Tutor	170	70.833	58.333	11296.500	< .001	.822
		Tutorado	204	50.000	37.500	16683.500	< .001	.782
	Reciprocal		185	66.667	50.000	13207.500	< .001	.861
	Cross-age	Tutor	156	70.833	58.333	9014.500	< .001	.657
		Tutorado	527	66.667	45.833	118607.000	< .001	.909
3r	Same-age	Tutor	320	64.000	48.000	38902.500	< .001	.844
		Tutorado	290	40.000	28.000	30759.500	< .001	.813
	Reciprocal		328	73.500	60.000	41513.000	< .001	.779
	Cross-age	Tutor	339	64.000	48.000	39899.500	< .001	.733
		Tutorado	1338	60.000	48.000	680566.500	< .001	.816
4t	Same-age	Tutor	203	75.000	60.714	16059.500	< .001	.827
		Tutorado	176	46.429	35.714	12780.500	< .001	.866
	Reciprocal		366	67.857	57.143	48533.000	< .001	.704
	Cross-age	Tutor	286	71.429	58.929	29940.000	< .001	.778
		Tutorado	235	75.000	60.714	22765.000	< .001	.807
5è	Same-age	Tutor	319	62.857	54.286	34373.500	< .001	.687
		Tutorado	313	48.571	37.143	37121.500	< .001	.747
	Reciprocal		215	54.286	42.857	17019.500	< .001	.818
	Cross-age	Tutor	1254	57.143	45.714	585091.000	< .001	.744
		Tutorado	40	57.500	42.857	667.500	< .001	.802
6è	Same-age	Tutor	80	62.500	55.556	1678.000	.002	.431
		Tutorado	82	36.111	30.556	2586.000	< .001	.557
	Reciprocal		113	61.111	47.222	5347.500	< .001	.784
	Cross-age	Tutor	223	61.111	50.000	17547.000	< .001	.781
		Tutorado	9	50.000	30.556	28.000	.022	1.000

Quadre 2. Resultats de les proves ACL de comprensió lectora

Els resultats de les proves ACL indiquen que es produeixen millores estadísticament significatives entre el pretest i el posttest en tots els nivells analitzats, per a tots els rols i per a tots els nivells de tutoria

comprensió lectora de manera conjunta i enriquir les seves respostes.

Les interaccions de patró coconstructiu es diferencien de les que es fan de manera individual (ja sigui per part del tutor com del tutorat) i de les que segueixen un patró actiu de pregunta i resposta directa, més vinculades a patrons d'interacció tradicionals que no comporten l'elaboració conjunta de contestacions, fet que es pot

associar a elaborar respostes menys enriquides que les que es poden generar en situacions de coconstrucció.

Abans, durant i després de llegir

Un dels primers resultats que s'hi constaten és que, al llarg de les sessions de «Llegim en parella», es realitza la pràctica explícita i efectiva d'estratègies clau per assolir la comprensió lectora

en els tres segments de la sessió: abans, durant i després de llegir.

En el moment d'abans de llegir es registren interaccions en quatre estratègies clau per al desenvolupament de la comprensió lectora (imatge 2): activació de la motivació, exploració del text, activació de coneixements previs i plantejament d'hipòtesis i prediccions sobre el text. Tot i obtenir un nombre d'interaccions força similar en les quatre estratègies esmentades, destaca l'activació de coneixements previs (un 33%). S'hi observa que els tutors desenvolupen l'activació de la motivació, que és una de les responsabilitats derivades del seu rol. Pel que fa a les altres tres estratègies, les actuacions coconstructives (tutor i tutorat negocien les respostes), pròpies de la tutoria entre iguals, apareixen en proporció semblant a les que es fan amb un patró d'interacció actiu (el tutor pregunta i el tutorat respon).

En el segon segment de la sessió, la lectura, s'observa la realització de dues lectures en

El sistema es basa a identificar les actuacions que segueixen un patró d'interacció coconstructiu, en què tutor i tutorat interactuen en els diferents moments de la sessió, amb l'objectiu de poder practicar les estratègies de comprensió lectora de manera conjunta

Imatge 2. Anàlisi de la interacció: abans de llegir

Abans de llegir, es registren interaccions en quatre estratègies clau per al desenvolupament de la comprensió lectora: activació de la motivació, exploració del text, activació de coneixements previs i plantejament d'hipòtesis i prediccions sobre el text

veu alta (imatge 3): lectura conjunta de tutor i tutorat i lectura del tutorat amb l'ús de la tècnica PPP. Durant la lectura conjunta, el tutor s'avança uns instants en la lectura, i el tutorat el segueix per facilitar la descodificació del text. Un cop realitzat aquest primer apropament al text per part del tutorat, ell mateix fa una segona lectura que el tutor va monitoritzant (PPP). Si detecta un error, l'assenyala al tutorat posant la mà a l'espatlla, espera uns segons que aquest el corregeixi, per si sol o a partir d'una pista, i quan el tutorat esmena l'error de lectura li fa un reconeixement de la correcció animant-lo a seguir llegint (vegeu la imatge que encapçala l'article).

Els resultats indiquen la realització de les dues lectures. En la conjunta, el desenvolupament òptim (tutor i tutorat llegeixen i s'escolten mútuament de manera activa) se situa per sobre del 54%. Pel que fa a la

Imatge 3. Anàlisi de la interacció: lectura

lectura PPP, la majoria de les interaccions (un 57%) indiquen un ús òptim de la tècnica PPP durant la lectura del tutorat. I vora un 20% de les actuacions corresponen a autocorreccions per part del tutorat. La realització dels dos tipus de lectura durant la sessió de «Llegim en parella» pot haver influït en la fluïdesa, la correcció lectora i la generació d'inferències, aspectes que l'evidència científica indica que són bons predictors de la comprensió lectora.

El tercer segment, després de llegir, registra la major part de les interaccions de la sessió de «Llegim en parella» (imatge 4). Gairebé el 90% de les intervencions que es fan en aquest segment es concentren en la categoria

de construcció de respostes de les preguntes de comprensió. En aquesta categoria hi destaquen les interaccions del patró coconstructiu per damunt de les altres (un 57%). Un 83% de les respostes vinculades a la identificació d'idees principals també es fan amb un patró coconstructiu, en què tutor i tutorat elaboren una resposta conjunta. Tanmateix, en la categoria de verificació d'hipòtesis, s'hi observa una majoria de respostes (un 61%) amb un patró actiu (el tutor pregunta i el tutorat respon), sense negociació.

Finalment, en aquest segment també s'hi han registrat un mínim d'actuacions (un 2,5%) relacionades amb els dubtes que planteja el tutorat. En aquests casos, les interaccions de resposta directa del tutorat i de negociació de respostes

Imatge 4. Anàlisi de la interacció: després de llegir

entre tutor i tutorat són similars. Quan el tutor no sap la resposta (un 45%), generalment es trasllada el dubte al professorat.

CONCLUSIONS

Vistos aquests resultats, en consonància amb estudis previs en centres catalans i amb un grup de comparació (Flores i Duran, 2016), podem concloure que la tutoria entre iguals, a partir del programa «Llegim en parella», pot haver promogut la millora de la comprensió lectora dels participants en qualsevol dels cursos, rols i tipus de tutoria.

La tutoria entre iguals afavoreix un potent entorn

de col·laboració, que, dissenyat a partir d'un marc d'interacció estructurat dins la parella, com proposa «Llegim en parella», genera oportuni-

El tutor aprèn ensenyant a partir de preparar prèviament el full d'activitats, oferir un model de lectura, donar pistes, posar exemples o reelaborar la informació per aclarir els dubtes del tutorat

tats per a la construcció conjunta i reflexiva del significat dels textos, a partir de processos de bastida i negociació que poden ser responsables de la millora de la comprensió lectora per a tots dos rols.

D'una banda, el tutor aprèn ensenyant (Duran, 2017) a partir de preparar prèviament el full d'activitats, oferir un model de lectura, donar pistes, posar exemples o reelaborar la informació per aclarir els dubtes del tutorat, així com també pel seguiment i la comprovació de la comprensió del tutorat fent ús d'estratègies metacognitives. El tutorat millora la comprensió lectora gràcies al modelatge i la guia en la pràctica explícita de les estratègies clau per a la comprensió lectora i de la retroacció personalitzada i immediata que rep del seu company tutor, focalitzant l'atenció en el missatge.

Finalment, cal indicar que un aspecte clau per aconseguir la màxima efectivitat del programa i avançar en la millora de la comprensió lectora és l'actuació estratègica del professorat mitjançant una bona apropiació de les bases conceptuals de la proposta per tal d'ajustar-la al context educatiu, que ningú coneix millor que els docents. •

Nota

1. Volem expressar l'agraïment als alumnes, docents i escoles que han portat a la pràctica el programa «Llegim en parella» i que han recollit les evidències que hem presentat; a Maite Oller, coordinadora de la xarxa de centres, i al Servei de Suports i Recursos Lingüístics del Departament d'Educació, que des del 2012 col·labora amb nosaltres, amb Pere Mayans al capdavant.

Referències bibliogràfiques

Català, G., Comes, G. i Renom, J. (1996, 2004). *Avaluació de la comprensió lectora* (vol. I-II, 2a. ed.). Barcelona. Graó.

Chi, M. T. H. i Menekse, M. (2015). Dialogue Patterns in Peer Collaboration that Promote Learning». En L. B. Resnick, C. Asterhan i S. N. Clarke (eds.), *Socializing intelligence through academic talk and dialogue* (pp. 263-274). AERA.

Duran, D. (2017). Es pot aprendre ensenyant?: Evidències científiques i implicacions educatives. *Guix*, 432, 39-42.

Duran, D. (coord.), Flores, M., Oller, M., Corcelles, M., Miquel, E. i Blanch, S. (2018). *Llegim i escrivim en parella: Tutoria entre iguals, amb implicació familiar, per a la competència comunicativa*. Barcelona. Horsori.

Duran, D. i Vidal, V. (2004). *Tutoria entre iguals: De la teoria a la pràctica*. Barcelona. Graó.

Flores, M. i Duran, D. (2016). Influence of a Catalan peer tutoring programme on reading comprehension and self-concept as a reader. *Journal of Research in Reading*, 39(3), 330-346. <https://doi.org/10.1111/1467-9817.12044>

Hem parlat de:

- Comprensió lectora.
- Estratègies de lectura.
- Aprenentatge entre iguals i tutoria entre iguals.

Autoria

David Duran Gisbert

Professor agregat. Universitat Autònoma de Barcelona.
david.duran@uab.cat

Marta Flores Coll

Professora lectora. Universitat Autònoma de Barcelona
marta.flores@uab.cat

Jesús Ribosa Martínez

jesus.ribosa@uab.cat

Professor substitut

Departament de Psicologia Bàsica, Evolutiva i de l'Educació.
Universitat Autònoma de Barcelona.

Aquest article fou sol·licitat per *GUIX. ELEMENTS D'ACCIÓ EDUCATIVA* el mes de setembre 2023 i acceptat el mes de novembre de 2023 per ser-hi publicat

Avaluació de la comprensió lectora Vol. I

Proves ACL. Cicle inicial de primària

Glòria Català, Mireia Català, Encarna Molina, Rosa Monclús

DESPESES D'ENVIAMENT GRATIS
Península (mínim 10€)

**5%
descompte
en tots
els nostres
llibres**

Avaluació de la comprensió lectora Vol. II

Proves ACL. Cicle mitjà i superior de primària

Glòria Català, Mireia Català, Encarna Molina, Rosa Monclús

Hurtado, 29. 08022 Barcelona

grao@grao.com

www.grao.com

934 080 464